

De Postrijder der provincie Limburg

MEN SCHRIJFT IN

te Tongeren bij M. COLLÉE, uitgever en eigenaar van dit blad, groote Markt, n° 51.

verschijnende dinsdags, donderdags en zaterdags.

ABONNEMENT

binnen de stad, 7 fr. per jaar.
buiten de stad, 8 fr. "
Een blad afzonderlijk 15 centimen.
Aankondigingen 15 centimen per drukregel.

TONGEREN, DEN 11 APRIL.

De liberale vooruitgang.

De liberale partij is de partij van den vooruitgang. Alle dagen lezen wij dat in zeven gazetten en rechtuit wij bekennen dat het waar is. Het is maar jammer dat de vooruitgang nergens anders in bestaat dan in de onophoudende verhooging der lasten.

Het budget der openbare schuld beliep in 1867 tot 57 millioenen; voor het aanstaande jaar klimt het tot over de 40 millioenen, dat is een vooruitgang van meer dan drie millioenen.

De aflanking der magistraten, waarvan de meeste nog zeer goed hun ambt konden bekleeden, zal eenen heelen hoop pensioenfijes voortbrengen; deze vooruitgang kost de bagatel van 325,975 franken.

Het budget van oorlog voor het jaar 1868 overtreft dat van 1867 van fr. 1,941,800. Alweer een vooruitgang van bijna 2 millioenen.

Door onnoodelijke krijgskosten die zonder toestemming der Kamers zijn gedaan, zijn er 6,505,000 frs. die verkast zijn geworden.

Het budget van financiën steekt ook een handje naar hoer en burger uit en vraagt heel nederig 128,500 franken.

Zou het ministerie van openbare werken ook iets noodig hebben? Als 't u beviel, lastbetalers, een krediet van vijf millioenen, waaronder een half millioen alleen voor het paleis van den koning.

Al die vooruitgang komt uit op eene vermeerdering van lasten van 17,081,471.41 fr. dat is te zeggen zeventien millioenen eenen tachtigduizend, vier honderd een en zeventig franken en een en veertig centimen.

Hoe vindt gij dat, burgers? Schreeuw dan vivat de liberale vooruitgang.

De tijd is waarachtig goed gekozen om de belastingen op zulke verbazende wijze te verhoogen. Het eten is duur, de handel treurt, de kleine burger kan niet meer voorwaarts. En daarmee zijn er gazetten die aan het volk komen opdragen dat het een geluk voor het land is van onder een liberaal bestuur te leven.

Allo, kiezers en lastbetalers, schudt uw geldzakje om indien er nog iets in is, zendt uwe zonen naar de kazerne en wanneer gij uw geld en uwe zonen kwijt zijt, zingt dan alle te gelijk: Vivat de liberale vooruitgang.

Nog eens het klerikale spook.

De kiezingen naderen. Onze doctriënairen, niettegenstaande al hun stoffen en hopen, zijn niet te min verlegen met de rekening welke zij aan het land moeten geven van hun maadaat. De kwestie der maatschappijen Langrand nu omtrent ten einde geloopt zijnde en de financie mannen van het ministerie, die deze afschuwelijke polemiek geëxploiteerd hebben, zich nu onledig houdende met de profijt te tellen welke zij toezakt hebben ten koste van de alle ligtgelooovige aktionnarissen, in afwachting dat zij hun eerloos ambacht herbeginnen komen een ander middel in het werk te leggen om de aandacht der kiezers van de kwestie af te leiden. En inderdaad, hoe klein humane achtig voor het kieskorps ook zij, nog verstaan zij dat het bestuur van het land hun niet toevertouwd is geweest om uitsluitend te werken ten profijte van hun eigen-zelfen, hunne vrienden en kennissen, en datte ware liberale kiezers zelven zich wel zouden kunnen ontvreden toonen over hun bewind, sedert de elf jaren dat zij aan het bestuur zijn.

Een beste middel om die aandacht van den weg af te leiden, was de klerikale liberale kwestie weer op het tapijt te brengen. Ook hebben onze doctriënairen dit middel niet laten ontsnappen. Sedert donderdag laatst heeft de Kamer, ter gelegenheid der beramslagings over den budget van binnenlandse zaken, eenen, helgen men noemt *grooten politiken strijt*, geöfend. Acht of tien dagen lang zal het doktrinarismus met al de kwestien, die de twee groote partijen van het land verdeelen, weer voor de gordijn komen. Doch, geloof niet dat het genegen is er eene enkele van op te lossen. Zoo dom niet. Herinnert gij u de historie van den ouden prokureur die, zijne dochter ten huwelijk gevende aan eenen jongen advocaat, haar niets anders medefag voor huwelschat als eenen pleitzak? Een jaar na de bruiloft liep de jonge advocaat preus en triomfantelijk aan zijnen schoonvader aankondigen dat hij het proces, welk hij hem had toevertrouwd, gewonnen had. Bomoor, riep de schoonvader uit, gij hebt dat proces gaan winnen? En ik die er twintig jaar van geleefd heb en er op rekende dat gij het zoude overgezet hebben aan uwe kinderen.

Onze doktrinarie reddeners gelijk den ouden prokureur. Zij weten wel dat, wanneer zij het volk niet meer zullen kunnen het klerikale spook voor de oogen hangen, hunne rol zal uitgespeeld zijn, en dat er hun niets anders meer zal overblijven als hunne getten op te trekken en te gaan wandelen. Niettemin zal

dit hun niet beletten van voort te blijven nivalen tegen de encycloek, den syllabus en de wet van 1842, en leelijke gezigten te trekken in de Kamer op de representanten der rechter zijde. Maar deze weten goed waar de hond gebonden is, wij willen zich weinig verschrik over deze mulmakkereij der ministeriele slaven en grootmeesters der francmaçonnerij.

Twee maten en twee gewichten.

Men las over eenige dagen in alle liberale gazettes dat er te Charleroi een onderwijzer achter de grendels gezet was, doch voegden zij er bij, wij willen hierover niets meer zeggen omdat wij het onderzoek geheel aan de justicie willen overlaten.

Daar valt niets tegen te zeggen.

Maar, lezers, kijkt nu eens hoe die zelfde gazettes te werk gaan wanneer zij links of rechts iets tegen eenen geestelijken vernemen. Zeggen zij dan ook: de zaak is aan het onderzoek van het recht onderworpen, wij willen er niet over spreken enz. Wacht wat. Alle weken wordt de zaak voor den dag gehaald, omgedraaid en vergroot, alle middelen worden in het werk gesteld om de schuld van eenen priester op de gansche geestelijkheid te doen wegen en de godsdienst zelve er voor verantwoordelijk te maken. Men wacht niet om den priester te bekladden tot dat het recht zijne uitspraak gedaan heeft; het is genoeg dat hij beschuldigd zij, om door de liberale drukpers als plichtig beschouwd te worden. Dat noemt zich twee maten en twee gewichten hebben. Dat toont ook eens te meer met welke oprechtheid de liberale drukpers te werk gaat.

Pauselijke zonnenv. 1868

Van het jaar 1860 tot 1867 zijn er uit België 1270 vrijwilligers vertrokken om dienst te gaan nemen onder de pauselijke zonnenv. Dit getal verdeelt zich als volgt onder de negen provinciën van België: Provincie Antwerpen 141, Brabant 169, Luik 89, Limburg 95, Luxemburg 22, Namen 50, Oost Vlaanderen 497, West Vlaanderen 175, Henegouwen 45.

Het grootste getal der vrijwilligers zijn vertrokken gedurende het jaar 1867; hun getal heeft behoopt tot 498. Ziehier welk getal vrijwilligers elke provincie geleverd heeft gedurende het jaar 1867: Antwerpen 67, Brabant 80, Luik 28, Limburg 48, Luxemburg 10, Namen 10, Oost Vlaanderen 147, West Vlaanderen 85, Henegouwen 16.

genen stand stond. De kunst om zonnewijzers te maken, verdert eenige kennis; en iedereen kan er niet mede terecht; maar zij, die er zich mede bezig hebben, brachten het zoo ver dat zij vaste en bewegelijke en meer of minder kunstige zonnewijzers maakten. Tegenwoordig koopt men ze voor weinige stuivers in een houten doosje, waar onderzij zich eene magneetnaald bevindt; en zijden draad vervangt daarbij den wijzer. Men kan ze in den zak dragen. Men heeft nog andere in den vorm van eenen geelkoperen ring, aan welks binnervand de uurcijfers staan; van voren is eene kleine opening, waardoor de zonnestraal invalt en het uur aanwijst.

Reeds 580 jaren voor Christus geboorte waren de zonnewijzers in Griekenland bekend, waar zij uit het Oosten ingevoerd zijn. Later werden zij meer volkomen; de beroemde paus Sylvester II bedacht, in de 10^e eeuw de kleine draagbare maagnetische zonnewijzers; en de beroemde Sebastiaan Munster, in 1489 te Ingelheim bij Bingen geboren, later professor te Heidelberg, schreef voor het eerst in Duitschland eene grondige aanwijzing om zonnewijzers te maken, welk geschrift hij door den druk bekend maakte.

Nu zult gij het wel zeggen: dat is zeer goed, maar als nu de zon niet schijnt, zoo als in oktober, november en december, wanneer de hemel dikwijls achtereenlopende dagen met wolken en nevel bedekt is en dan, wanneer het enige dagen in één stuk voortregent! Deze opmerking is zoo goed als de zonnewijzers zelf. Daarom kwam men al vroeg op de gedachte, water- en zanduurwerken te vervaardigen; maar hiertoe was alweer de zonnewijzer noodig, om de tijdrante van een uur haarlijje te weten.

De eerste en eenvoudigste water- en zanduurwerken waren twee glazen, die van boven breed waren en naar onderen trechtervormig toeliepen. Die glazen plaatste men met het duone einde op

Men leest in de *Constitutionnel de Limbourg*.

Verleden zondag, 29de maart, heeft er in het kollegie van Beeringen, ten voordele van de armen der gemeente, eene belangrijke muzikale en letterkundige oefening plaats gehad.

Twee toneelspelen: « Le Retour des Colonies » en « De geneesheer tegen dank » zijn met een waar talent gespeeld geworden. Juistheid in de uitspraak, ongedwongene manieren, en zooveel natuurlijkheid in de houding en de gebaren, dat men de leerlingen voor toneelspelers van beroep zou genomen hebben.

De chœurs, in het begin en aan het einde der oefening uitgevoerd, zijn met niet min goeden uitslag bekrond geworden. Al de toehoorders zijn verwonderd geweest over de juistheid welke er in den zang heerschte, en over de kundige wijze waarop de nummen zijn onderhouden geworden.

Oze hartelijke gelukwenschen aan den jongen heer die den « Tambour de l'endroit » gezongen heeft. Osmogelijk met meer smaak en gevoel aan den dag te leggen de geestige trekken en het fijne kritiek, welke dit zangstuk bevat tegen de vrouwspersonen. De Dames mogtens — zeggen wij het tot hare lof — hebben niet te min hartelijk gelachen.

Maar wat zeggen over de uitvoering van het « Ave Maria » van Cherubini? Men zal mijn gezegde overdreven waken als ik staande houd dat al onze hoofdkerken aan het kollegie van Beeringen de welluidenste stem moeten lenijden, die met bijna hemelche zuiverheid het werk van den grooten kunstenaar heeft uitgevoerd, zoo zeker is het dat het ware niet altoos waarschijnlijk is. Het gelucht dat mijn heer Directeur gehad heeft van ter dezer gelegenheid de plaatsen af te roepen welke de leerlingen in de verschillende konkoersen behaald hebben, is voorzeker allergetukkigst; het is de weldijvering der leerlingen meer en meer opwekken, en het nuttig bij het aangename voegen.

Eere aan het kollegie van Beeringen dat aan de inwoners der gemeente zoo aangenaam genot weet te verschaffen! Het beantwoordt ten volle aan de goede fama welke het geniet.

En waarom dit artikel eindigen zonder een woord te zeggen over de groote godsvrucht der leerlingen jegens hunnen heiligen patroon, wijl het ter gelegenheid van het feest van St. Joseph is dat de letterkundige en muzikale oefening heeft plaats gehad.

Het kollegie van Beeringen is onder de bescherming van den glorierijken brudegom van Maria gesteld, en het vertrouwen der

elkaner; zij waren door zulke nauwe openingen verbonden, dat er slechts een druppel water en een korrel zand door kon. Nu met men nu, wat er in een uur doorloep, deed die hoeveelheid er in en maakte de glazen dicht. Als nu een uur om was, dat wil zeggen, als al het water of zand uit het boven- in het benedenglas geloopt was, keerde men schielijk het werktuig om en het loopen begon opnieuw. Nog vindt men zulke zandloopers, zoo als men ze gewoonlijk noemt, op sommige predikstoelen.

Hoe onvolkomen deze uurwerken waren begrijpt men gemakkelijk; want als men soms vergat, den zandlooper om te keeren, was de heele tijtrekening uit. Daarom bedachten doordenkende mannen de wateruurwerken, en bezigde daartoe de drijfkracht des waters en zelfs een fijne uitgedicht en kunstig uitgevoerd raderwerk, dat nu zeer belangrijke uitkomsten daartelde. Zoo verhaalt ons de geschiedenis, dat keizer Karel, wegens zijne wijsheid de Grootte bijgenaamd, in het jaar 807 van kalif Haroun-al-Raschid een uurwerk ten geschenke ontving waarin kleine klokjes de uren sloegen, en waarbij uit kleine venstervormige openingen ruitertjes te voorschijn kwamen en verdwenen als het uur sloeg. Dit toenmaals zoo bewonderde en bewonderenswaardige uurwerk was evenwel slechts een wateruurwerk, zooals de geschiedschrijver Eginhard vermeldt, zoodat toen de uurwerken, in plaats van door veer en kettingen, zooals onze horlogies, of door slinger en gewichten, zooals staande en hangende klokken, door water gedreven werden.

Eerst in de 12^e eeuw van onze tijdrekening, en dus meer dan vijf en een halve eeuw geleden, begonnen monniken den vrijen tijd, dien zij in hunne kloosters over hadden, tot eenen kunstigen arbeid aan te wenden, namelijk om and'uurwerken te vervaardigen, die den tijd door hamer-

OVER DE URWERKEN

EN HOE ZIJ IN DE WERELD GEKOMEN ZIJN.

Tegenwoordig ziet men slechts weinige jonge lieden, die geen horlogie op zak hebben, en bijna geen huis, waar niet ten minste eene klok aan den wand hangt, al is het dan ook eene gouden of eene, waarop een koekoek staat, die van uur tot uur, het gansche jaar door, koekoek roept, terwijl de levende koekoek het roepen met St. Jan al moede is en dan stil als eene muus blijft.

Dan, de uurwerken zijn tegenwoordig billijk van prijs, en al was het ook niet noodig dat iedere jongen een horlogie bezat, daar zijne voorouders, zonder uurwerk, toch eerlijke, brave en terredene menschen waren, zoo is eene kuisklok toch wel noodig, om zijnen tijd daarnaar te kunnen regelen.

Maar zoo gij meent, dat het altijd, zelfs in de oudste tijden zoo geweest is, lieve lezers, dan schiet gij mis, de schijf voorbij.

Laat ons eens nagaan, hoe het toen was.

De lieve God zelf maakte den mensch reeds op eene noodzakelijke tijdsverdeling opmerkzaam, want in Genesis I: 5 lezen wij dat God het licht dag, en de duisternis nacht, noemde, en dat uit avond en morgen de eerste dag werd; in hetzelfde boek in het 3^e vers van het 11^e hoofdstuk zien wij dat God den zevenden dag tot eene rustdag, tot een dag van aanbidding en heiliging stelde, en dat wel voor alle tijden.

Zoo werden de menschen er dan opmerkzaam op gemaakt Gods tijdsverdeling te volgen; dit deden zij ook, maar reeds spoedig werden zij door hunne eigene behoeften gedwongen, om dag en nacht in nog kleinere deelen te verdeelen.

Zoo vinden wij het reeds vroeg bij volken der oudheid. De joden verdeelden den nacht in vier

nachtwaken van s'avonds 6 tot 9 ure, de eerste, van 9 tot 12 de tweede, van 12 tot 3 de derde, en van 3 tot 6 de vierde nachtwaak. Den dag verdeelden zij in uren, die zij van s'morgens 6 tot s'avonds 6 ure tellen en waarbij zij zich waarschijnlijk naar de zon richtten. Men had toch gemakkelijk kunnen opmerken dat door den stand der zon, of om juist te spreken, door den stand onzer aarde, de schaduw van rechthoekige voorwerpen veranderde, zoodat die op den middag het kortst en s'avonds het langst was.

Nadenkende menschen grondden op deze waarneming de scherpe aanwijzing der dagverdeling in uren.

Men meent dat dit het eerst in het oude Egypte heeft plaats gehad, waar men vele hooge en loodrechtstaande stenen zuilen heeft, die men obelissen noemt. Toen het nu iemand in viel, van de langste schaduw s'morgens tot de kortste s'middags, en evenzoo van deze tot de langste bij zonsopgang eenen boezem ook grooten halven cirkel te beschrijven, en dien in gelijke deelen te verdeelen, had hij eenen volledige zonnewijzer.

Men zal wel denken, die op dat denkbeeld gekomen is, was ook niet op zijn neus gevallen. Dat geloof ik; maar wij weten het dan ook, dat er in Egypte zeer geleerde lieden waren en overigens is het toch geen tooverwerk, tot zulk eene verstandige gedachte te geraken. Nu viel het ook niet moeilijk naar het gegeven voorbeeld kleinere zonnewijzers te maken, iets dat voor het maatschappelijk leven zoo heilzaam als voordeelig was.

Zoo hebben wij in de zonnewijzers den grondslag van al onze uurwerken te zoeken. Opmerkzame landlieden kunnen nu nog, zonder een uurwerk, naar den stand der zon, den tijd aangeven, en tamelijk nauwkeurig ook; dat komt ook al weder van de opmerking, dat de zon op dit of dat uur (volgens het horlogie) in dezen of